

1. Informacja o projekcie

Stowarzyszenie na rzecz Edukacji Ekologicznej „Dolina Baryczy” w okresie od 17 września do 31 grudnia 2018 r. realizowało w ramach Programu działaj Lokalnie X projekt pt. **"Razem dla KLIMATU" - zacznij od siebie czyli co możemy zrobić, żeby zapobiec zmianom klimatu?**, który był dofinansowany ze środków Programu „Działaj Lokalnie X” Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce oraz Ośrodka Działaj Lokalnie Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Doliny Baryczy” i gminę Milicz.

Celem głównym projektu była integracja nauczycieli i edukatorów oraz osób zainteresowanych problematyką „klimatyczną” pracujących i działających w Dolinie Baryczy oraz zachęcenie nowych liderów, zwiększenie ich wiedzy i umiejętności w zakresie "praktycznej" edukacji o przyczynach oraz skutkach lokalnych i globalnych zmian klimatu. Wymiana doświadczeń pomiędzy uczestnikami projektu i szukanie nowych inspiracji. Włączenie do wspólnych działań partnerów tj. ośrodki edukacyjne, szkoły, organizacje oraz użytkowników Dolina Baryczy Poleca.

Hasłem przewodnim projektu było:

To ważne! RAZEM możemy sporo zrobić. Zaczniemy jednak od siebie, zadbajmy w Dolinie Baryczy o czyste środowisko, doceniemy lokalne skarby jakimi są przyroda, regionalne produkty i ludzie z entuzjazmem do działania. DZIAŁAJMY lokalnie, EDUKUJĄC globalnie!

Bezpośrednimi uczestnikami projektu byli nauczyciele i edukatorzy oraz osoby zainteresowane tematyką „klimatyczną” z placówek uczestniczących w Programie Edukacja dla Doliny Baryczy. Odbiorcami efektów projektu uczniowie szkół i korzystający z oferty ośrodków edukacyjnych (dzieci, młodzież, dorośli).

W ramach **projektu odbyły się warsztaty szkoleniowe w ośrodkach lub szkołach, które już realizują tematykę klimatyczną.** Podczas 3- godzinnych spotkań edukator Zofia Pietryka przedstawiła obszary tematyczne powiązane z zagrożeniami związanymi ze zmianami klimatycznymi. Inspiracją były rozwiązania zaproponowane przez gospodarza zajęć. Uczestnicy mogli zapoznać się z ofertą edukacyjną ośrodków nawiązującą do tematyki projektu. Odbyły się ćwiczenia praktyczne dotyczące materiałów edukacyjnych i pomocy dydaktycznych w nawiązaniu do nowej podstawy programowej i tematyki klimatycznej. Poczęstunek dla uczestników został przygotowany z produktów lokalnych mających certyfikat Dolina Baryczy Poleca(jabłka i gruszki oraz soki) oraz ciasta z lokalnych cukierni.

Warsztaty odbyły się w godzinach popołudniowych zgodnie z wcześniej uzgodnionym harmonogramem tj.

13 listopada w **Kreatywnym Obiekcie Multifunkcyjnym w Miliczu** oraz salach edukacyjnych Szkoły Podstawowej im. Astrid Lindgren w Miliczu prowadzonej przez Fundację KOM, uczestniczyli nauczyciele z SP nr 2 w Miliczu, SP w Nowym Zamku, SP w Dębnicy. **Pani Izabela Brymerska** poprosiła o przetestowanie propozycji edukacyjnych planowanej oferty edukacyjnej KOM dotyczącej tematyki ekologicznej. Szczegółowa fotorelacja: <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/997>

16 listopada w **Zespole Pałacowo - Parkowym w Żmigrodzie**, uczestniczyli nauczyciele szkół gminy Żmigród: Powidzka, Radziadza i Barkowa oraz przedstawiciele ośrodków edukacyjnych tj. Górecznika Rodzinnego Parku Przygód i Edukacji oraz Stowarzyszenia Ekologicznego Etna. Pan **Paweł Becela** przedstawił ofertę ośrodka a Pani **Emilia Chmura** z Gospodarstwa Rolnego Kiszone Warzywa z Doliny Baryczy zaprezentowała korzyści wynikające z stosowania produktów lokalnych.

Fotorelacja: <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/998>

20 listopada odbyły się warsztaty w **Szkole Podstawowej w Przygodziczkach**, uczestniczyli nauczyciele ze szkół z Przygodzic, Wysocka, Chynowej, Huty i oczywiście z Przygodziczek. Pani **Renata Skorupa** zaprezentowała grę edukacyjną pt. „DOBRY KLIMAT” a Pani **Beata Kątna** z Ośrodka Folwark Jeździecki Jurand w Przygodziczkach grę edukacyjną pt. „Kropla draży skałę”, prace które zostały wyróżnione w konkursie ogłoszonym przez Partnerstwo dla Doliny Baryczy” przy wsparciu Stowarzyszenia Ekologicznego EKO-UNIA. w ramach małych Grantów Edukacyjnych na najciekawszą pomoc edukacyjną służącą edukacji na rzecz przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu w Dolinie Baryczy.

Fotorelacja: <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/1008>

21 listopada odbyły się zajęcia w **Ośrodku Edukacji Ekologicznej** działający przy Centrum Edukacyjno-Turystyczno-Sportowym w Krośnicach. Tym razem udział wzięli nauczyciele z SP Bukowice oraz nauczyciele i uczniowie zainteresowani tematyką z Technikum Leśnego w Miliczu. Pani **Aleksandra Wasińska** zaprezentowała propozycje edukacyjne OEE w Krośnicach a uczniowie „przetestowali” pomoce edukacyjne, które zostały zakupione w ramach projektu „Razem dla klimatu”. Fotorelacja: <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/1008>

22 listopada zajęcia odbyły się w sali warsztatowej w **Campusie Domasławice**, uczestnikami byli nauczyciele, którzy reprezentowali szkoły z Twardogóry, Bukowic, Cieszyna, Pawłowa, Sośni. Panie **Aleksandra Majewska i Joanna Skórzyńska** z Campusa Domasławice opowiedziały o możliwościach spędzenia czasu i różnorodnej ofercie skierowanej zarówno do uczniów jak dla całych rodzin.

Fotorelacja: <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/1009>

23 listopada **odbyły się kolejne warsztaty w Stacji** Ornitologicznej Uniwersytetu Wrocławskiego w Rudzie Milickiej a uczestnikami tym razem byli uczniowie ze Społecznej Szkoła Podstawowa im. Astrid Lindgren w Miliczu wraz z nauczycielem. Pani **Beata Orłowska** w ciekawy sposób z wykorzystaniem wielu zdjęć i rysunków, zaprezentowała, co dzieje się na naszej planecie na skutek zmian klimatu. Zwróciła uwagę na przyczyny powstawania zanieczyszczeń powietrza a Zofia Pietryka przeprowadziła analizę wykorzystania przez nas zasobów naszej planety w oparciu o Kalkulator dwutlenku węgla.

Fotorelacja: <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/1010>

27 listopada warsztaty odbyły się w **Centrum Edukacji Ekologicznej przy Powiatowym Centrum Edukacyjnym i Psychologiczno-Pedagogicznym w Miliczu**, uczestniczyli nauczyciele z SP w Sułowie, Pakosławska i Ośrodka Szkolno- Wychowawczego w Miliczu. Pani **Małgorzata Dziarko** koordynator OEE w Miliczu jako inspirację do dyskusji, zaprezentowała ofertę edukacyjną ośrodka, wiele ciekawych propozycji dla dzieci i młodzieży a nawet dorosłych opartych na poznawaniu ziół i zastosowaniu ich do zrobienia smacznych i zdrowych potraw. Fotorelacja <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/1021>

Ostatnie warsztaty odbyły się w dniu 29 listopada w **Zespole Szkół w Odolanowie**, udział wzięli nauczyciele ze szkół z Świecy, Garek, Raczyc, Dębnicy, Przygodzic, Sośni, Tarchały Wlk, Czarnegolasu Odolanowa oraz Kuźnicy Czeszyckiej, Wróblińca, Wziąchowa Wlk. Zofia Pietryka - edukatorka prowadząca zajęcia wprowadziła uczestników do tematyki klimatycznej: jaka jest różnica między pogodą a klimatem, jakie czynniki decydują o zmianach klimatu, uzasadnienie i przykłady jak możemy przeciwdziałać zmianom klimatu w codziennym życiu, zagrożenia wynikające z kurczenia zasobów surowców, wody i pożywienia. Fotorelacja: <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/1022>

W dniu 28 listopada odbył się wyjazd podczas którego uczestnicy mogli poznać nowoczesne rozwiązania związane z termomodernizacją i zastosowaniem **pompy ciepła w Szkole Podstawowej im. Juliusza Słowackiego w Sułowie, zwiedzili z przewodnikiem P.P.H.U. "Lech Met" w Żmigrodzie- operatora systemu selektywnej zbiórki odpadów, zwiedzili Żmigrodzki Ogród Bioróżnorodności oraz Zespół Pałacowo Parkowy w Żmigrodzie**. Fotorelacja- <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/1023>

W dniu 7 grudnia druga wycieczka pozwoliła uczestnikom poznać **Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Stawcu, nowoczesny Zakład Gospodarki Odpadami w Jarocinie** oraz zwiedzili Pałac w Dobrzycy. Fotorelacja- <http://dzialaj.barycz.pl/articles/view/1027>

W sumie w projekcie wzięło udział 172 osoby w tym w ośmiu warsztatach wzięło udział 116 osób i w dwóch wyjazdach edukacyjnych 56 osób, uczestnicy: nauczyciele, edukatorzy i uczniowie reprezentowali szkoły i ośrodki ze wszystkich ośmiu gmin regionu Dolina Baryczy.

2. Diagnoza tego co motywuje a co utrudnia edukację o zmianach klimatu.

Podczas warsztatów **nauczyciele identyfikowali co pomaga a co przeszkadza w prowadzeniu edukacji o zmianach klimatu**. Prowadząca zastosowała metodę „balonu”, uczestnicy w 2-osobowych zespołach lub indywidualnie wpisywali na kartkach samoprzylepnych odpowiedzi na pytania:

„Co nam pomaga?, Co chcemy osiągnąć?, Co nas unosi?” przy edukacji o tematyce „okłoklimatycznej” oraz „Co nam przeszkadza?”

Podsumowanie wypowiedzi uczestników:

Co nam pomaga?, Co chcemy osiągnąć?, Co nas unosi?

Uczestnicy warsztatów uznali, że **potrzebne jest edukowanie od małego, ważne różne kampanie i materiały edukacyjne, żeby zwiększać świadomość o konieczności ochrony czystości powietrza**. Lubimy piękno natury i pragniemy je chronić gdyż chcemy zostawić czyste środowisko dla dzieci i wnuków. Tym co nas „nakręca” jest entuzjazm i chęć do pracy młodych ludzi.

Nauczycieli **motywuje to**, iż chcemy żyć w czystym środowisku i musimy to sobie często uzmysławiać, świadomość, żeby zasoby Ziemi służyły nam jak najdłużej i dlatego celowe jest podnoszenie świadomości uczniów. „Unosi nas” i daje chęć do pracy wyszukiwanie własnych rozwiązań do zastosowania w życiu codziennym coraz większe zaangażowanie uczniów i ich rodziców. Ważne są akcje społeczne (np. czysta Barycz, zbieranie nakrętek, Dzień Ziemi). Jest coraz więcej ogólnodostępnych materiałów o (książki, internet, portale społecznościowe, sieciujące programy

Powaga problemu dotyczącego zmian klimatu, świadomość zagrożeń związanych ze zmianami klimatu, poczucie obowiązku o czysty klimat, **świadomość** wyczerpania się zasobów, **zachowanie dziedzictwa naturalnego** dla następnych pokoleń a tym samym widoczne efekty zmian na dobre młodego pokolenia,

Coraz częściej **widoczne zmiany** tj. towary na półkach po recyklingu, dostęp do zasobów internetowych, materiały edukacyjne z wydawnictw. Spotkania z fachowcami w dziedzinie klimatu (szkolenia, warsztaty, wykłady), spotkania, wyjazdy, wycieczki edukacyjne.

Motywacją jest też dbałość o piękną przyrodę, wiara w to że możemy coś zmienić **jeżeli będziemy wspólnie działać**. Pomaga wsparcie środowiska, entuzjazm i pasja ludzi zajmujących się edukacją o przyrodzie , miłość do natury. Chcemy osiągnąć zaciekawienie, chęć zmian u odbiorcy, chcemy zachęcić do korzystania i docenienia produktów lokalnych. Unosi nas chęć zmian i zrozumienie tematu u odbiorcy.

Podczas ćwiczenia uczestnicy podkreślili, że motywacją do działań na rzecz przyrody, klimatu jest **nadzieja na zmianę mentalności młodych ludzi i poczucie odpowiedzialności**

Co nam przeszkadza?

Uczestnicy uznali, iż utrudnia nam **niska świadomość społeczna, myślenie krótkotrwałe i złe nawyki**. Brak globalnego myślenia o skutkach zanieczyszczenia środowiska. Szybkie tempo życia oraz konsumpcyjny tryb życia i wygodnictwo w codziennym życiu Ogranicza wygoda współczesnego człowieka i finanse. Brak odgórných uregulowań prawnych i biurokracja.

Przeszkadzają stereotypowe myślenie, brak świadomości i złe nawyki w domu uczniów. Brak konsekwencji i egzekwowania i łamanie prawa oraz trudności techniczne, niedopracowane rozwiązania (recykling resztek żywności).

W pracy szkolnej utrudnieniem jest ograniczona liczba godzin na realizację, zbyt duża ilość dokumentów i często działania w ramach wolontariatu. Brak pieniędzy na edukację dzieci i młodzieży, szczególnie na dofinansowanie wyjazdów, wycieczek edukacyjnych.

Uczestnicy spotkania podkreślili, iż **przeszkadzają stare nawyki i brak świadomości ekologicznej**. Problemem też jest konsumpcyjne podejście do życia, postawa narzekania na wszystko i wszystkich i nie zwracania uwagi na własne postępowanie, często aspekt ekonomiczny (brak środków materialnych) i tym tłumaczone jest np. palenie śmieci w piecu. Wielu ludziom wydaje się, iż zmiany klimatu nie zależą od nas. Utrudnieniem konsumpcjonizm, przyzwyczajenia i brak wiedzy

3. Uczestnicy warsztatów wymieniali się **swoimi doświadczeniami** jak edukować dzieci i młodzież , powstały ciekawe pomysły niejednokrotnie inspirowane wcześniejszymi

propozycjami osób prezentujących oferty edukacyjne i praktyczne rozwiązania realizowane w ośrodkach i szkołach.

Pomysły na edukację – wymiana doświadczeń

W prezentacjach pracy poszczególnych grup najczęściej podkreślano wartość poznawania przez uczniów praktycznych rozwiązań poprzez **wycieczki i zajęcia terenowe** w tym takie, które mogą sami zaplanować. Ekologiczne rozwiązania tj. rajdy rowerowe, piesze, wyżywienie z lokalnych produktów, oszczędzanie energii, wody. **Wyjazdy do ośrodków edukacyjnych** w Dolinie Baryczy – udział w warsztatach rękodzielniczych, pokazywanie wykorzystania ziół i roślin leczniczych, wykorzystania produktów lokalnych, poznawanie bioróżnorodności i wpływu działań człowieka na ekosystemy wodne i lądowe w DB.

Jako pomysły na edukację podkreślono **dla młodszych dzieci zajęcia i konkursy plastyczne** i techniczne na wykonanie różnych ozdób i przedmiotów codziennego użytku.

Dla młodzieży **planowanie kampanii społecznych, tworzenie filmów, spotkania i wywiady z ludźmi**, którzy są praktykami w tym zakresie. Analizowanie danych na temat zachorowalności związanych z zanieczyszczeniem powietrza. Przedstawienie korzyści również finansowych wynikających z ochrony środowiska. Ciekawym pomysłem **jest tworzenie młodzieżowych kabaretów** - ośmieszanie złych nawyków. Dzielenie się doświadczeniami – **bank scenariuszy lekcji np. „Klimatyczna klasa”**

Prowadzenie **zajęć metodami aktywnymi** np. pokazanie w sposób wizualny obiegu wody i jej zasobów w przyrodzie. Łączenie edukacji o ekologii i ekonomii z wykorzystaniem umiejętności matematycznych np. uczniowie obliczają, jak zmniejszyć „ślad węglowy”

Prowadzenie podczas zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych **doświadczeń** np. ile wody nakapie w ciągu godziny, zanieczyszczenia powietrza z taśmą klejącą, badanie zanieczyszczenia gleby.

Warsztaty edukacyjne – ochrona powietrze, wody w tym zajęcia w terenie np. podchody – stanowiska z zadaniami. Zajęcia **plastyczno-techniczne** z wykorzystaniem materiałów wtórnych. Propagowanie **produktów lokalnych** np. degustacje i odwiedzanie miejsc w których są wytwarzane np. piekarnia, sad, pasieka itp.

Pomysły, **działania godne naśladowania** w celu ochrony klimatu, konkursy kształtujące świadomość ekologiczną, chęci dzieci do wykonywania zadań (projektu). Wyedukowanie społeczeństwa i nadzieja na czyste powietrze

Stosowanie **różnych gier i zabaw edukacyjnych, krzyżówek i prac plastycznych** z dostosowaniem do poziomu edukacyjnego uczniów. Prowadzenie kótek przyrodniczych i udział w konkursach tematycznych.

Dbanie o zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz bioróżnorodności. Aktywna turystyka (rowerowa, piesza, kajakowa) dająca możliwość zwiedzania okolic i poznawania regionu a jednocześnie ograniczanie emisji gazów cieplarnianych.

Znaczenie lasu w zapobieganiu zmian klimatu, przeliczenia w produkcji tlenu i pobierania dwutlenku węgla (przeliczniki).Porozumiewanie się roślin i zwierząt (ważna lektura „Sekretne życie drzew”)

Działania w **zakresie edukacji odpadowej** tj: zbiórka plastikowych nakrętek, zbiórka puszek aluminiowych, zbiórka elektroodpadów, edukacja o segregacji odpadów. Konkurs – rzeźba z odpadów, ekologiczna choinka.

Świadomy wybór produktów , przyglądanie się składowi kupowanych artykułów spożywczych. Warto wybierać produkty lokalne, które są świeże i zdrowe, nie trzeba ich daleko transportować a jest to przecież bardzo ważne dla np. zapobiegania efektu cieplarnianego.

Ciekawym rozwiązaniem jest. **wykorzystanie „odpadów” do wykonania praktycznych przedmiotów i ozdób świątecznych.**

Wycieczki edukacyjne do oczyszczalni ścieków, sortowni odpadów i przeprowadzanie wywiadów z fachowcami spotkania z pracownikami WODKANU, MZO itp. Uczniowie przedszkoli i w klasach I-III podczas wycieczek poznają rośliny i zwierzęta ekosystemu : pola, łąki, stawu. Dla starszych uczniów ciekawe są wycieczki do sortowni odpadów, tak żeby bezpośrednio zobaczyli efekty segregacji

Zamontowanie w szkołach **rejestratorów zanieczyszczeń powietrza i czujników emisji CO2.**

Organizacja i udział uczniów w różnych międzynarodowych, ogólnopolskich i lokalnych **akcjach** tj: Sprzątania świata, dzień ziemi, Godzina dla Ziemi, zasadź drzewo, konkursy plastyczne ekologiczne, Dzień bez samochodu, Dzień bez komputera, akcja sprzątania Baryczy.

Realizacja treści z podstawy programowej poszczególnych przedmiotów i programu wychowawczego

Ciekawym pomysłem uczestników warsztatów jest opracowanie [zbioru zadań matematycznych o tematyce KLIMATycznej.](#)

4. Była też **prowadzona ewaluacja zajęć**, uczestnicy po zakończeniu zajęć wyrażali swoje zdanie na temat motywacji do dalszej pracy, potrzeby wzajemnej inspiracji i zasadności zajmowania się tak ważnym tematem jak nasz wpływ na zmiany klimatu.

Ewaluacja zajęć pokazała, że uczestnicy czas na warsztatach spędzili efektywnie gdyż:

Dowiedzieli się o nowych ośrodkach i zajęciach ekologicznych, o tym jak inni pracują z dziećmi oraz jak można wdrożyć zadania i pomysły

W ewaluacji podkreślono super atmosferę, dużo inspiracji, udział fajnych ludzi! To że nad wszystkim czuwała prowadząca. Ważna była wymiana doświadczeń !

Wypowiedzi uczestników: Wychodzę pełna dobrej energii i wiary, że wspólnie możemy pomóc środowisku!!Bardzo ciekawe zajęcia! Bardzo zainteresowały mnie pomoce edukacyjne. Dziękuję gospodarzom spotkanie za miłe i gościnne przyjęcie a uczestnikom za aktywne i pełne zaangażowania mimo późnej pory dyskusje i podzielenie się swoimi wątpliwościami i pomysłami jak edukować!!

Wartościowe było **doświadczenia koleżanek** w ich działaniach edukacyjnych i ich pomysły oraz nauczyłam się owych działań na zajęciach. Wartościowe dla mnie było **spokojne dyskutowanie** o ważnych sprawach. Ważne było dla mnie, że **tylko osó** interesuje się **ekologicznym życiem** i ma takie wspaniałe pomysły. Ważne dla mnie było **zaangażowanie wszystkich osób**, Mogę podziękować za

ciekawe pomysły, inspirujące do zajęć. Dowiedziałam się o sobie że jeszcze **wiele przede mną.**
Odwiedzę miejsca o których się dowiedziałam na spotkaniu. **Wykorzystam pomysły** na zajęciach,
które zostały przedstawione na warsztatach. **Wychodzę z nową wiedzą i motywacją na więcej!**

Wychodzę z z żółtodzioba do eko- klimatologa.

W ewaluacji podkreślili, że „podładowali baterie” i są „pozytywnie nakręcenii” i „wychodzą z głową pełną pomysłów.

WNIOSKI:

- 1. Nauczyciele i edukatorzy wykazują się dużą motywacją do realizacji treści edukacyjnych powiązanych z przeciwdziałaniem dla klimatu. Znacząca większość uczestników warsztatów wykazywała dużą świadomość wagi tematyki „okołoklimatycznej tj. ograniczanie, recykling i segregacja odpadów, oszczędzanie wody i energii, zachowanie bioróżnorodności itp.**
- 2. Podkreślali znaczenie współpracy w środowisku lokalnym, wymianę doświadczeń pomiędzy osobami zajmującymi się edukacją, potrzebę wsparcia ze strony samorządów, organizacji oraz rodziców uczniów.**
- 3. Trudnością jest przełamywanie stereotypów, niska świadomość wielu osób w tym rodziców uczniów.**
- 4. Utrudnieniem jest organizacja czasu pracy w szkołach, zbyt mało czasu na poszerzanie tematyki oraz niedofinansowanie dodatkowych godzin.**
- 5. Nauczyciele realizują ciekawe zajęcia i wdrażają pomysłowe i aktywne metody pracy z uczniem ale oczekują wsparcia i możliwości wymiany doświadczeń oraz „dobrych praktyk” edukacyjnych.**
- 6. Uczestnicy spotkań i warsztatów pozytywnie ocenili zajęcia , uznali iż było to okazja do wzajemnych inspiracji i uzupełnienia wiedzy i umiejętności.**

koordynator projektu Zofia Pietryka